

ต้นแบบโรงเรียนพระปริยัติธรรมสมัยใหม่ จังหวัดสุรินทร์\*

MODEL OF THE MODERN PHRAPARIYATTIDHAMMA SCHOOL

SURIN PROVINCE

พระครูปัญญาสิริวิมล (สมบัติ ภัททาญจนะโชติ)

Phakrupanyasirivimol (Phattakarnjanachoti)

วัชรินทร์ สุทธิชัย

Watcharin Sutthisai

สิทธิพรร์ สุนทร

Sitthiporn Soonthorn

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand.

E-mail: sirirpanya@gmail.com

## บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม 2) เพื่อศึกษาระดับการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมสมัยใหม่ 3) เพื่อศึกษาสมการปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม 4) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสมัยใหม่ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม และ 5) เพื่อสร้างต้นแบบโรงเรียนพระปริยัติธรรมสมัยใหม่ จังหวัดสุรินทร์ เป็นการวิจัยแบบผสม การวิจัยระยะที่ 1 กลุ่มตัวอย่าง จากการสุ่มประชากร ได้แก่ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนโรงเรียนปริยัติธรรมของจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 333 รูป/คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถาม สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง โดยวิธี Enter และ Stepwise ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 การวิจัยระยะที่ 2 ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียนพระปริยัติธรรมจำนวน 20 รูป/คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสัมภาษณ์ และใช้วิธีการจัดกลุ่มเนื้อหาที่มีลักษณะเดียวกันและการพรรณนาความ

---

\*Received: 30 April 2023; Revised: 22 November 2023; Accepted: 23 November 2023

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ระดับการจัดการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก 3) สมการปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอน มีตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนเข้าสู่สมการ 8 ตัวแปร และ 4) ข้อเสนอแนะการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ควรมีการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายการจัดการเรียนการสอนแก่บุคลากรของโรงเรียน ควรมีการปรับปรุงการสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน

**คำสำคัญ:** ต้นแบบ, โรงเรียนพระปริยัติธรรม, สมัยใหม่

## Abstract

This research article have a purpose To study the level of factors affecting the teaching and learning management of Phrapariyatthamma School. To study the level of instructional management in modern Phrapariyatthamma schools. To study the equations of factors affecting the teaching and learning management of Phrapariyatthamma School. To study suggestions for the development of modern teaching and learning management of Phra Pariyattidhamma School. and to create a model for a modern Buddhist Scripture school Surin Province This research was a mixed study. Phase 1 research: The sample group consisted of 333 persons involved in teaching and learning at Pariyattidhamma School in Surin Province. Data were collected using a questionnaire. Statistics for analyzing data were mean, standard deviation. And linear multiple regression analysis by Enter and Stepwise method at statistical significance level .05. And the second phase of research. The informants were 20 people involved in Phrapariyatidhamma School. They used interview forms to collect data. And use methods of grouping content with the same characteristics and descriptions

Research findings: 1) The level of factors affecting teaching and learning management Overall, it was at a high level. 2) The level of teaching and learning management. Overall, it was at a high level. 3) Factors affecting teaching and learning management. There are 8 variables that affect the teaching and learning management

into equations and 4) suggestions for the development of teaching and learning management. There should be an understanding of the teaching and learning policy among school personnel. The environment in schools and classrooms should be improved to be conducive to teaching and learning.

**Keywords:** prototype, Phrapariyattidhamma school, modern

## บทนำ

จากการประชุมของมหาเถรสมาคม (มส.) ได้มีมติที่ประชุมพิจารณาแผนยุทธศาสตร์การศึกษา คณะสงฆ์ ปี พ.ศ. 2557 – 2561 ตามที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเสนอ โดยได้มีการวิเคราะห์เกี่ยวกับการจัดกลุ่มการศึกษา และแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มส่งเสริมศาสนทายาท เกี่ยวกับพระธรรมวินัย จัดอยู่ในกลุ่มแผนกบาลี 2) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ แผนกธรรม และ 3) การศึกษาขั้นพื้นฐาน (สามัญ) ซึ่งมหาเถรสมาคมเชื่อว่า หากมีการปรับระบบให้สามารถวัดมาตรฐานและทำตัวชี้วัดคุณภาพได้ การศึกษาคณะสงฆ์จะมีศักยภาพมากกว่าที่เป็นอยู่ (พระมหาธีรเดช โพธิ์ทอง, 2558) และการศึกษาของสงฆ์ในปัจจุบัน เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และกฎระเบียบคำสั่ง ข้อบังคับต่าง ๆ โดยมีมหาเถรสมาคม องค์การสูงสุดของคณะสงฆ์เป็นผู้รับผิดชอบหลัก และกระจายความรับผิดชอบตามลำดับของคณะสงฆ์แต่ละระดับลงไปจนถึงเจ้าอาวาสเป็นผู้รับผิดชอบ ในปัจจุบันการศึกษาที่คณะสงฆ์จัดให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษามีอยู่ 4 ระดับ คือ 1) การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม 2) การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี 3) การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ และ 4) การศึกษาระดับอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ (พระมหาธีรเดช โพธิ์ทอง, 2558) การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญนั้น เป็นการศึกษารูปแบบหนึ่งของการศึกษาคณะสงฆ์ ที่รัฐกำหนดให้มีขึ้นตามความประสงค์ของคณะสงฆ์ (กองพุทธศาสนศึกษา, 2557) ดังนั้น โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จึงเป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 39 ได้กำหนดบทบาทของสถานศึกษาว่า มีหน้าที่หลักในการบริหารและจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ครอบคลุมงานทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านงานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคลากร และงานบริหารทั่วไป (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545) ให้เกิดความสอดคล้องกับสังคมในปัจจุบัน แต่เนื่องจากสภาพการณ์ในปัจจุบันที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเข้าสู่การเรียนรู้

ในศตวรรษที่ 21 (พระราชบัญญัติการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545), 2545) การจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จึงต้องปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้รายงานว่าการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เพราะผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ขาดความชำนาญในการวางแผนบริหารจัดการ ขาดครูสอนวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ ต้องอาศัยครูพิเศษจากหน่วยงานและโรงเรียนอื่น ครูและบุคลากรขาดขวัญกำลังใจ ไม่มีความมั่นคงในวิชาชีพ (กองพุทธศาสนศึกษา, 2557) เนื่องจากเป็นลูกจ้างของโรงเรียน ครูส่วนใหญ่ไม่ได้รับค่าตอบแทนตามวุฒิ ขาดสวัสดิการ เป็นเหตุให้ครูและบุคลากรมีอัตราการเข้าออกอยู่บ่อยครั้ง และสถานศึกษาส่วนใหญ่ขาดงบประมาณ ขาดเอกสาร ตำราเรียน คู่มือครู วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน และอาคารสถานที่ไม่เพียงพอ ต้องใช้ศาลาวัดหรือกุฏิเป็นสถานที่ทำการเรียนการสอน จึงทำให้การบริหารโรงเรียนไม่เป็นที่แพร่หลาย และทำให้การบริการแก่ประชาชนผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2553)

ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม มีปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนประกอบด้วย 3 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มที่ 1 ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม กลุ่มที่ 2 ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน กลุ่มที่ 3 ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน และแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ได้แก่ การอบรมคณะกรรมการสถานศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจในการจัดการศึกษา สร้างเครือข่ายด้านวิชาการกับโรงเรียนสังกัดอื่น ๆ อบรมให้ความรู้แก่ชุมชนเกี่ยวกับการทำหลักสูตรท้องถิ่น ด้านงบประมาณ ได้แก่ จัดตั้งคณะกรรมการที่เป็นตัวแทนจากชุมชนขึ้นมาดูแล ด้านบุคลากร ได้แก่ การพัฒนาคุณลักษณะของผู้จัดการโรงเรียน การพัฒนาคุณลักษณะของพระสงฆ์และสามเณร สร้างเครือข่ายครูกับโรงเรียนอื่น ๆ ด้านบริหารงานทั่วไป ได้แก่ สร้างเครือข่ายกับการศึกษานอกโรงเรียน ร่วมกันจัดแหล่งเรียนรู้ให้ชุมชน โดยให้การศึกษานอกโรงเรียนเข้ามาจัดกิจกรรมเสริมอาชีพให้ชุมชน จัดกิจกรรมเชื่อมสัมพันธ์กับชุมชน สร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์ (ภัทรพร อุตพันธ์, 2551)

การพัฒนาประสิทธิภาพของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จึงจำเป็นต้องอาศัยแนวทางการพัฒนาทรัพยากรในการบริหาร รูปแบบการบริหาร ปัจจัยการสนับสนุน และความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ การกำหนดรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม อันจะทำให้การบริหารบรรลุเป้าหมาย ซึ่งการพัฒนาประสิทธิภาพของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จะพิจารณาได้จากกร

บริหารงาน ทั้ง 4 ฝ่าย ควบคู่กับการใช้ทรัพยากรในการบริหารโรงเรียน ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ การบริหารจัดการวัสดุและเทคโนโลยี ที่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา ให้มีคุณสมบัติอันพึงประสงค์ที่จะให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนตามทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21<sup>st</sup> Century Skills) ที่ทุกคนจะต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ การเรียนรู้ 3R x 8C รวมถึงด้านบุคลิกภาพ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม (พระมหาสุวณฺ์ เสนเพ็ง, 2563) การศึกษาต้องมีการปรับเปลี่ยนตลอดเวลาเช่นกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพตามเป้าหมายของแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สถานศึกษาจึงต้องมีการปฏิรูปการศึกษา ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงกับแนวทางการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545) โดยเป็นพระราชบัญญัติที่มุ่งเน้นการพัฒนาการศึกษา เพื่อให้ทันกับยุคสมัยของการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมต่าง ๆ โดยในมาตรา 4 หมวดการจัดการศึกษาได้กำหนดไว้ว่า การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม และการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคลากรเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพราะฉะนั้น การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาแต่ละแห่งจะต้องพยายามให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ตามจุดหมายของการเรียนการสอน และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด เช่นเดียวกันกับโรงเรียนพระปริยัติธรรมในจังหวัดสุรินทร์ ที่มีโรงเรียนพระปริยัติธรรมทั้งสิ้น จำนวน 8 โรงเรียน (โรงเรียนพระปริยัติธรรมจังหวัดสุรินทร์, 2565) ที่มีการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545) และมีการพัฒนาปรับปรุงรูปแบบวิธีการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ นักเรียนและโรงเรียนคุณภาพการศึกษา ให้มีคุณสมบัติอันพึงประสงค์ที่จะให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนตามทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21<sup>st</sup> Century Skills) ที่ทุกคนจะต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ การเรียนรู้ 3R x 8C รวมถึงด้านบุคลิกภาพ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ซึ่งการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมให้ได้มาตรฐานและบรรลุผล ตามตัวชี้วัดการประเมินคุณภาพศึกษานั้น จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยทางด้านการบริหารและปัจจัยสนับสนุนในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดรูปแบบโรงเรียนพระปริยัติธรรมสมัยใหม่ ให้การจัดการเรียนการสอนสอดคล้องและเป็นไปตามทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ต่อไป

ดังนั้น ผู้วิจัย ในฐานะผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม ได้เห็นถึงความสำคัญของการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม ที่เป็นสถานศึกษาในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับพระภิกษุ

สามเณร ให้มีคุณภาพทางการศึกษาทั้งในส่วนของการศึกษาวิชาทางโลก และวิชาทางพระพุทธศาสนาควบคู่กันไป จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการที่จะศึกษาถึงรูปแบบในการบริหาร การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม เพื่อให้สามารถสร้างรูปแบบโรงเรียนพระปริยัติธรรมสมัยใหม่ จังหวัดสุรินทร์ ให้มีวิธีการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนและโรงเรียนคุณภาพการศึกษา ให้มีคุณสมบัติอันพึงประสงค์ ที่จะให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนตามทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21<sup>st</sup> Century Skills) ที่ทุกคนจะต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ การเรียนรู้ 3R x 8C รวมถึงด้านบุคลิกภาพ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ได้ต่อไป

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม สมัยใหม่ จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาระดับการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมสมัยใหม่ จังหวัดสุรินทร์
3. เพื่อศึกษาสมการปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม สมัยใหม่ จังหวัดสุรินทร์
4. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสมัยใหม่ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดสุรินทร์
5. เพื่อสร้างต้นแบบโรงเรียนพระปริยัติธรรมสมัยใหม่ จังหวัดสุรินทร์

### วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) โดยการใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยไว้ 2 ระยะ คือ

1. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอน ระดับการจัดการเรียนการสอน และสมการปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมสมัยใหม่ จังหวัดสุรินทร์

### 1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนโรงเรียนปริยัติธรรมของจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 1,962 รูป/คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 333 รูป/คน โดยได้จากการคำนวณจากสูตรของ Yamane (Yamane Taro, 1973) ดังตารางที่ 1

| ลำดับ | อำเภอ                  | จำนวนประชากร | จำนวนกลุ่มตัวอย่าง |
|-------|------------------------|--------------|--------------------|
| 1     | เจ้าอาวาสหรือตัวแทนวัด | 1,198        | 203                |
| 2     | ผู้บริหารและครูผู้สอน  | 117          | 20                 |
| 3     | นักเรียน               | 647          | 110                |
| รวม   |                        | 1,962        | 333                |

### 1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในระยะที่ 1 ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ด้วยการหาความเที่ยงตรงของเครื่องมือโดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญให้พิจารณา และทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา ภาษา และการวัดผลประเมิณผล โดยวิธีพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item - Objective Congruence หรือ IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน

### 1.3 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์โดยใช้สถิติ ดังนี้

1.3.1 การวิเคราะห์ระดับบรรทัดปัจจัย/ระดับการจัดการเรียนการสอน สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

1.3.2 สถิติเชิงตีความ (Inference Statistics) จะใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัยจะใช้สถิติหลักเพื่อการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis) โดยวิธี Enter ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และ Stepwise ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01

1.3.3 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด ที่แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสมัยใหม่ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

## 2. การวิจัยระยะที่ 2 เพื่อยืนยันผลการวิจัยเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมผลการวิจัยในส่วนของงานวิจัยเชิงปริมาณ แล้วนำมาสังเคราะห์เพื่อกำหนดประเด็นสำหรับการสัมภาษณ์ แบบกำหนดแนวทางไว้ (The Interview Guide) ดังนี้

### 2.1 กลุ่มเป้าหมายที่เป็นตัวแทนหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้อง

กลุ่มเป้าหมายที่เป็นตัวแทนหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 4 กลุ่ม จำนวน 20 คน

### 2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ แบบกำหนดแนวทางไว้ (The Interview Guide)

### 2.3 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้วิธีการจัดกลุ่มเนื้อหาที่มีลักษณะเดียวกันและการพรรณนาความ

## ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ต้นแบบโรงเรียนพระปริยัติธรรมสมัยใหม่ จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดสุรินทร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.91$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 2 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยคือ ปัจจัยด้านเทคโนโลยี และปัจจัยตัวนักเรียน และอยู่ในระดับมาก จำนวน 9 ด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ปัจจัยด้านสังคม รองลงมาคือ ปัจจัยนโยบาย ปัจจัยการเรียนรู้ ปัจจัยฐานคติศตวรรษที่ 21 ปัจจัยคนสอน ปัจจัยด้านการเมือง ปัจจัยการมีส่วนร่วม ปัจจัยแหล่งเรียนรู้และนวัตกรรมการเรียนรู้ และปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ตามลำดับ

2. ระดับการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมสมัยใหม่ จังหวัดสุรินทร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 4.05$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมากที่สุด

จำนวน 1 ด้าน คือ ด้านหลักสูตร และอยู่ในระดับมาก จำนวน 3 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านลักษณะการสอน ด้านลักษณะการเรียนรู้ และด้านลักษณะการบริหาร

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมสมัยใหม่ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมสมัยใหม่ มีความสัมพันธ์กับปัจจัยฐานคติศตวรรษที่ 21 มากที่สุด โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ .542 รองลงมาคือ ปัจจัยคนสอน โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ .525 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ .521 ปัจจัยด้านการเมือง โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ เท่ากับ .503 ปัจจัยการเรียนรู้ โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ เท่ากับ .497 ปัจจัยแหล่งการเรียนรู้และนวัตกรรมเรียนรู้ โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ เท่ากับ .454 ปัจจัยการมีส่วนร่วม โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ เท่ากับ .414 ปัจจัยด้านเทคโนโลยี โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ เท่ากับ .391 ปัจจัยนโยบาย โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ เท่ากับ .389 ปัจจัยด้านสังคม โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมาก เท่ากับ .277 และปัจจัยตัวนักเรียน โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมาก เท่ากับ .022 โดยรวมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .768 ( $R = .768$ ) ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้เท่ากับร้อยละ 59.0 มีค่า  $R^2 = .590$  และมีค่า  $F = 4.608$  ซึ่งแสดงว่า ตัวแปรอิสระมีผลต่อการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมสมัยใหม่ จังหวัดสุรินทร์ มีตัวแปรที่สำคัญที่เข้าสู่สมการ 8 ตัวแปร โดยสามารถเขียนสมการในรูปแบบคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ดังต่อไปนี้

$$\text{สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ } Y = .658 + .081 X_1 + .112 X_2 + .138 X_3 + .067 X_4 + .068 X_6 + .123 X_8 + .061 X_9 + .211 X_{11}$$

$$\text{สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน } Z_r = .223 Z_8 + .217 Z_{11} + .193 Z_3 + .156 Z_2 + .132 Z_4 + .119 Z_6 + .105 Z_1 + .100 Z_9$$

4. ข้อเสนอแนะการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสมัยใหม่ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมสมัยใหม่ จังหวัดสุรินทร์ ดังนี้ ควรมีการสร้าง ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายการจัดการเรียนการสอนแก่บุคลากรของโรงเรียน ควรมีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน ควรส่งเสริมให้มีการสร้างเครือข่ายระหว่างโรงเรียนพระปริยัติธรรมทุกแห่งในจังหวัด ครูผู้สอนควรมีวิธีการสอนที่หลากหลาย และสร้างความสนใจให้มากขึ้น ควรมีการส่งเสริมให้นักเรียนได้รับการพัฒนาทุก ๆ ด้าน ตามวัยของนักเรียน โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงในกระบวนการ

เรียนการสอน ควรมีการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาในท้องถิ่น ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ควรเป็นผู้ที่มีความรู้ทางด้านการศึกษาอย่างแท้จริง ควรมีการประยุกต์องค์ความรู้ไปสู่การปฏิบัติงานและอาชีพ ได้อย่างเหมาะสม ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนรอบโรงเรียนพระปริยัติธรรมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน และควรมีการจัดหาอุปกรณ์ด้านเทคโนโลยี เช่น คอมพิวเตอร์ ให้มีจำนวนเพียงพอกับจำนวนนักเรียน

5. ผลการวิจัยระยะที่ 2 ผลการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนพระปริยัติธรรมสมัยใหม่ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ผู้ให้การสัมภาษณ์ เห็นด้วยกับผลการวิจัย ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมสมัยใหม่ จังหวัดสุรินทร์ ที่พบว่า มีตัวแปรที่สำคัญที่เข้าสู่สมการ 8 ปัจจัย ประกอบด้วยปัจจัยด้านการเมือง ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ปัจจัยการเรียนรู้ ปัจจัยคนสอน ปัจจัยการมีส่วนร่วม ปัจจัยนโยบาย และปัจจัยด้านเศรษฐกิจ เพราะปัจจัยทั้ง 8 ปัจจัย เป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดสุรินทร์ และผู้ให้สัมภาษณ์มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยหรือเรื่องอื่น ๆ ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนพระปริยัติธรรมสมัยใหม่ จังหวัดสุรินทร์ คือ ปัจจัยงบประมาณ ปัจจัยการประชาสัมพันธ์ ปัจจัยความมั่นคงในอาชีพ ปัจจัยสวัสดิการนักเรียน ปัจจัยภาวะความเป็นผู้นำ ปัจจัยจำนวนหน่วยกิตวิชาบาลี ปัจจัยวัสดุอุปกรณ์และปัจจัยเพื่อน

## อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง ต้นแบบโรงเรียนพระปริยัติธรรมสมัยใหม่ จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผล ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้ดังนี้

1. การศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม สมัยใหม่ จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดสุรินทร์ ให้ความสำคัญต่อปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนทุก ๆ ปัจจัย โดยเฉพาะปัจจัยด้านเทคโนโลยีและปัจจัยด้านนักเรียน ที่มีค่าระดับปัจจัยอยู่ในระดับมากที่สุด และมีปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม มีการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ให้ความสำคัญกับการพัฒนานักเรียนให้มีสติปัญญา ความรับผิดชอบ การมีวินัยและคุณธรรมจริยธรรม และการพัฒนาร่างกายนักเรียน ซึ่งมีความเหมาะสมกับการเรียน จัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมมีสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผลการวิจัยสอดคล้องกับ

งานวิจัยของภวนัฐสร หนูมาก ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญคือ ปัจจัยด้านนโยบายของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และปัจจัยด้านยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาตามแนวทางดัชนีสมดุลทั้ง 4 มุมมอง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน (ภวนัฐสร หนูมาก, 2556)

2. ระดับการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมสมัยใหม่ จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดสุรินทร์ มีการจัดการเรียนการสอนโดยอาศัยหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมที่กำหนดโดยกระทรวงศึกษาธิการ แล้วนำมาบูรณาการร่วมกับลักษณะการสอน ลักษณะการเรียน รวมถึงลักษณะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียน มีการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่กำหนดโดยกระทรวงศึกษาธิการ โดยเฉพาะการส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะในศตวรรษที่ 21 และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีโครงสร้าง แผนการเรียนการสอนได้มาตรฐานตามวัตถุประสงค์และประกันคุณภาพ มีการปรับหรือยืดหยุ่นการเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสถานการณ์ และมีการดำเนินงานหรือการปฏิบัติของบุคลากรระดับปฏิบัติ รวมถึงครูอาจารย์มีภาวะผู้นำ มีการตัดสินใจและจัดการต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ จึงทำให้การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดสุรินทร์ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสุวัฒน์ เสนเพ็ง ศึกษารูปแบบการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง ในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัย พบว่า สภาพและแนวทางการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในปัจจุบันโดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (พระมหาสุวัฒน์ เสนเพ็ง, 2563) สอดคล้องกับงานวิจัยของจรีพร มุลณี ศึกษาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 ค่าเฉลี่ยโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (จรีพร มุลณี, 2565)

3. สมการปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมสมัยใหม่ จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมสมัยใหม่ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .768 ( $R = .768$ ) ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้เท่ากับร้อยละ 59.0 มีค่า  $R^2 = .590$  และมีค่า  $F = 4.608$  ซึ่งแสดงว่า ตัวแปร

อิสระมีผลต่อการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมสมัยใหม่ จังหวัดสุรินทร์ มีตัวแปรที่สำคัญที่เข้าสู่สมการ 8 ตัวแปร ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดสุรินทร์ มีการจัดการเรียนการสอนตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีการจัดทำแผนการศึกษาสำหรับดำเนินการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 และตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นไปตามโครงสร้าง แผนการเรียนการสอนที่ได้มาตรฐานตามวัตถุประสงค์และการประกันคุณภาพการศึกษา และครบตามหมวดการจัดการเรียนทั้ง 8 กลุ่มวิชา

### สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ต้นแบบโรงเรียนพระปริยัติธรรมสมัยใหม่ จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัย พบว่า

1.1 การศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมสมัยใหม่ จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก

1.2 ระดับการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมสมัยใหม่ จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก

1.3 สมการปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม สมัยใหม่ จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมสมัยใหม่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .768 ( $R = .768$ ) ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้เท่ากับร้อยละ 59.0 มีค่า  $R^2 = .590$  และมีค่า  $F = 4.608$  ซึ่งแสดงว่า ตัวแปรอิสระมีผลต่อการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมสมัยใหม่ จังหวัดสุรินทร์ มีตัวแปรที่สำคัญที่เข้าสู่สมการ 8 ตัวแปร ประกอบด้วยปัจจัยการเมือง ปัจจัยเทคโนโลยี ปัจจัยฐานคติศตวรรษที่ 21 ปัจจัยการเรียนรู้ ปัจจัยคนสอน ปัจจัยการมีส่วนร่วม ปัจจัยนโยบาย และปัจจัยเศรษฐกิจ

1.4 ผลการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมสมัยใหม่ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ผู้ให้การสัมภาษณ์ เห็นด้วยกับผลการวิจัย ที่พบว่า มีตัวแปรที่สำคัญที่เข้าสู่สมการ 8 ปัจจัย ประกอบด้วยปัจจัยงบประมาณ ปัจจัยการประชาสัมพันธ์ ปัจจัยความมั่นคงในอาชีพ ปัจจัยสวัสดิการนักเรียน ปัจจัยภาวะความเป็นผู้นำ ปัจจัยจำนวนหน่วยกิตวิชาบาลี ปัจจัยวัสดุอุปกรณ์และปัจจัยเพื่อน

1.5 ต้นแบบโรงเรียนพระปริยัติธรรมสมัยใหม่ จังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วยปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอน ทั้งสิ้น จำนวน 16 ปัจจัย คือ ปัจจัยการเมือง ปัจจัยเทคโนโลยี ปัจจัยฐานคติ

ศตวรรษที่ 21 ปัจจัยการเรียนรู้ ปัจจัยคนสอน ปัจจัยการมีส่วนร่วม ปัจจัยนโยบาย ปัจจัยเศรษฐกิจ ปัจจัยงบประมาณ ปัจจัยการประชาสัมพันธ์ ปัจจัยความมั่นคงในอาชีพ ปัจจัยสวัสดิการนักเรียน ปัจจัยภาวะความเป็นผู้นำ ปัจจัยจำนวนหน่วยกิตวิชาบาลี ปัจจัยวัสดุอุปกรณ์และปัจจัยเพื่อน

### ข้อเสนอแนะ

#### 1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

จากงานวิจัยในครั้งนี้พบว่า ข้อเสนอแนะต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนพระปริยัติธรรมสมัยใหม่ดังนี้

1.1 ควรมีการจัดหาอุปกรณ์ด้านเทคโนโลยี เช่น คอมพิวเตอร์ ให้มีจำนวนเพียงพอกับจำนวนนักเรียน

1.2 ในเชิงนโยบาย ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองควรเป็นผู้ที่มีความรู้ทางการศึกษาอย่างแท้จริง

1.3 โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงในกระบวนการเรียนการสอน

1.4 ควรมีการประยุกต์องค์ความรู้ไปสู่การปฏิบัติงานและอาชีพ ได้อย่างเหมาะสม เช่น วิชาคอมพิวเตอร์ วิชาภาษาอังกฤษ เป็นต้น

1.5 ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนรอบโรงเรียนพระปริยัติธรรมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน

#### 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำนโยบายโรงเรียนพระปริยัติธรรมไปปฏิบัติ จังหวัดสุรินทร์

2.2 ควรศึกษารูปแบบเครือข่ายภาคสังคมที่ให้การสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม

## เอกสารอ้างอิง

- กองพุทธศาสนศึกษา. (2557). *คู่มือปฏิบัติงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- จรีพร มลมี. (2565). ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1. ใน *การค้นคว้าอิสระ ศีลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกริก.
- พระมหาธีรเดช โพธิ์ทอง. (2558). ตัวแบบการจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 4 เพื่อให้เป็นองค์กรแห่งความสุข. ใน *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*.
- พระมหาสุวัฒน์ แสนเพ็ง. (2563). รูปแบบการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21. ใน *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- พระราชบัญญัติการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545). (2545). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 119 ตอนที่ 123 ก. หน้า 1-16 (19 ธันวาคม 2545).
- ภัทรพร อุตพันธ์. (2551). แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมในภาคใต้. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษา*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภูวนัฐสร หนูมาก. (2556). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ. ใน *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- โรงเรียนพระปริยัติธรรมจังหวัดสุรินทร์. (2565). *ข้อมูลโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดสุรินทร์*. เรียกใช้เมื่อ 30 ตุลาคม 2565 จาก <https://shorturl.asia/Yk6hd>
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2553). *แผนแม่บทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ พ.ศ. 2554-2559*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- Yamane Taro. (1973). *Statistics an Introductory Analysis*. 3rd ed. New York : Harper and Row.